

פרשת וישב - תשס"ג

שרון ברקת

בפתח הפרשה מצטרפת מילה חדש לשפה העברית – שנאה, אליה אנו מתוודעים כרגש של בני יעקב לאחיהם, יוסף: " ... וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ... " (בראשית לו, ד); " ... וַיִּוְסְפוּ עוֹד שְׂנֵא אֹתוֹ... " (שם, ה' וגם ח'). הרגש ה"חדש" הזה לא נולד אצל בני יעקב, ואפילו בכל מה שנוגע לנוכחותו ביחסים בין אחים יש בספר בראשית תקדימים רבים, אבל כאן לראשונה ניתן לו שם משלו, ולצערנו הוא בן-בית מאז ועד היום בכל שפות העולם ובין כל באיו.

סיפורי פרשת "וישב" נקראים על ידינו, הקוראים המודרניים, כתסריט של טלנובלה: החלומות, השלכת יוסף אל הבור ומכירתו לישמעאלים (נינים משותפים לסבא-רבא אברהם...), ההורדה מצרימה וההשתלבות בבית פוטיפר, כולל סצינת הפיתוי של בעלת הבית (הטרדה מינית במקום העבודה!) שנגמרת בהפללה ובמאסר, ושוב חלומות. ובאמצע, כמו בתוך סוגריים שהקשרם לא לגמרי ברור, פרשת תמר ויהודה.

מהזיווג הפסול שבין יהודה לתמר נולד פרץ, שבהמשך הדורות השתלשלה ממנו שושלת המלוכה בישראל, מדוד המלך ועד (לעתיד לבוא...) המלך המשיח. שושלת זו עוברת גם דרך רות, אם המלכות בישראל, שהיא נצר למואב, שנולד ללוט ולבתו. מוניטין מפוקפק זה של שושלת המלוכה בא להוכיח ולהדגיש כי גדולתם וייחודם של מלכי ישראל לא נבע מייחוס ביולוגי דווקא. את מוצאו זה של דוד המלך אנחנו שבים ומזכירים בקבלת השבת, בשורה "על יד איש בן פרציי" בפיוט "לכה דודיי" של שלמה הלוי.

מעבר לפרשנויות שמקשרות תוך הקבלה בין הסיפור של תמר ויהודה לזה של יוסף ואחיו - "הַכֹּר נָא הַכְּתֹנֶת בְּנֵךְ הוּא" (בראשית לו, לב) שנאמר ליעקב ביוזמת יהודה מול "הַכֹּר נָא לְמִי הַחֲתָמָת וְהַפְּתִילִים וְהַמָּטָה הָאֵלֶּה" (שם, לח, כה) שמטיחה תמר ביהודה; "וַיִּוְסַף הַיֹּרֵד" כנגד "וַיִּוְסְפוּ הַיֹּרֵד"; שעיר העזים שבדמו נטבלה כתונת יוסף לעומת גדי העזים ששולח יהודה כאתנן לתמר, ועוד – ישנה הקבלה עמוקה בין תהליכים של השתלשלות אירועים "מקרית", בלתי רצונית ובלתי-רצויה, המובילה אדם אל ייעודו וגורלו. להבדיל, הביאה אותי האקטואליה של השבוע להרהר בכך גם נוכח גורלם של שני הילדים שיצאו עם משפחתם מאריאל, לנפוש ולנוח מאימת הטרור המקומי על חוף אפריקני זהוב ושקט, ונרצחו דווקא במומבסה בפיגוע טרור.

הדים למחשבות אלו, וגם אחרות, מצאתי במקורות שבחרתי להביא השבוע:

ויגש

שְׁלֹשָׁה יָמִים נִחְרַךְ אֲבָרָהֶם
בְּגִחְלֹת מִיָּתֶה מְדַמָּה;
שָׁנִים עַל שָׁנִים חֶבֶק יַעֲקֹב
כְּתַנֵּת פְּסִים אֲדָמָה

בֵּין "עוֹד" לְ"טָרָם", פֶּגֶר
נִגְרָעוּ שָׁנוֹת יַעֲקֹב
עַל לְחֵי הַזְּמַן זָלְגוּ יָמָיו
עַד פָּנּוּ לְעָרֵב

מִי יִשְׁלַם מְחִיר
שָׁנוֹת שְׂכוּלוֹ שֶׁל יַעֲקֹב?
הֲאֵם זֶה שְׂפָמוֹ גְּרַבִּים
הַחֲלִיף בְּנִים לְאִיּוֹב?

- בְּתוֹךְ כְּרִפְרִתוֹ, בְּדַרְכֵי מַצְרַיִם
מְהַרְהֵר יַעֲקֹב עֲכָשָׁיו,
כְּמוֹנֵי נִחְנָק מְחַמְדֵת הַקְּרִיאָה
כְּרוֹמֵן וְשָׂמוֹ "עֶשׂוֹ".

בארי צימרמן

אדם בעקבות גורלו

אדם אחד, שלא ידע קרוא וכתוב, עבד כשרת
בכנסיה. יום אחד הוחלט שמעתה ואילך
יועסקו כשרתים בכנסיות רק יודעי קרוא
וכתוב, והאיש פוטר ממשרתו. בלית ברירה,
החל לעסוק באופן עצמאי בעבודות שונות,
ומכיוון שהיה מוכשר ובעל יוזמה, עשה עד
מהרה חייל והפך לאיש עסקים משגשג
ומצליח.
לימים, הכניס את בנו הבכור כשותף לעסק.
הבן הבחין מהר כי אביו אינו יודע לקרוא
ולכתוב, ותהה כיצד הצליח כל כך יפה בעסקים
ללא ידע בסיסי שכזה.
"בני", אמר אותו אדם, "אילו ידעתי לקרוא
ולכתוב, הייתי עדיין שרת בכנסיה..."
(אגדה אורבנית)

האוכל לדעת את סוד ההוויה
שינחה את חדות-היצירה של נפשי?
מרגיש אני, שהוענקה לי היכולת
לשלב בענווה
את העצמות שלי
בעצמות של היקום
פרק המדיטציה לשבוע שבין 7-1 בדצמבר,
מתוך "לוח השנה לנפש" מאת רודולף שטיינר